

Plankton

Plantu- og djóralívið í sjónum er sera fjölbroytt, bæði í stödd og livimáta. Tær smæstu verurnar eru so smáar, at tær ikki síggjast við berum eygum og tær størstu eru væl størri enn tær størstu á landi.

Tær smæstu verurnar verða í felag kallaðar æti, og felags fyri tær er at tær ikki megna at svimja ímóti streyminum í sjónum. Tó kunnu flestu teirra svimja so mikið, at tær kunnu gera av, á hvørjum dýpi tær skulu vera.

Eins og á landi hava vit eisini í sjónum fœðiketir við fleiri liðum. Fyrsti liður í fœðiketuni í sjónum er plantuæti. Plantuæti eru evarska lítlar plantur (oftast 1/100-1/10 mm til stöddar) sum sveima í sjónum, og sum við sólarljósinum sum orkukeldu gera ólívrunnin evni í sjónum um til lívrunni tilfar. Plantuæti er sostatt fœðigrundarlagið undir øllum djóralívnum í sjónum. Av tí at plantuæti fær orkuna úr sólarljósinum, er gróðurin næstan bert í ovastu 50-100 metrunum av sjónum. Longri niðri í sjónum er oftast ov myrkt.

Næsta liðið í fœðiketuni er djóraæti. Djóraæti eru smá krabbadjór, í hœvðusheitum vatnloppur (kopepodar) uml. 1-3 mm til longdar, men kunnu eisini vera nakað størri, upp til 4-5 cm og hoyra tá oftast til ein hóp, ið nevnist krill ella

ljóskrabbi (*Euphasiacea*). Hesi krabbadjór eta plantuæti, og eru sjálvi av alstórum týðningi sum fœði hjá fiskalárvum og yngli um váranar. Tað plantuæti, ið ikki verður etið, søkkur niður á botn, har tað er fœði hjá botndjórunum.

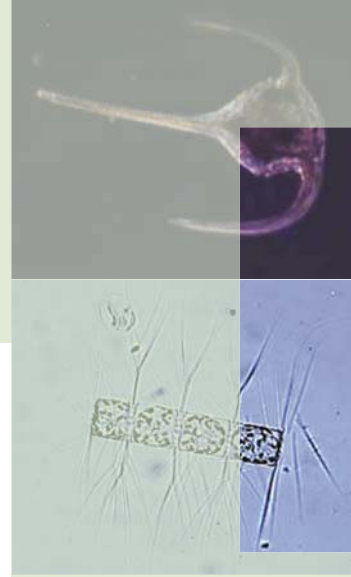
Vitan um gróður av plantuæti og djóraæti í ymiskum økjum og til ymiskar tíðir hevur alstóran týðning fyri at kunna skilja liviumstöður, nøring og vøkstur hjá størri djórunum, íroknað fiski. Fiskirannsóknarstovan leggur tí stóra orku í at kannað gróður og nøgdir av æti og møguligar orsøkir til broytingar í stað og tíð.

Æti á víðum havi

Norskahavið er ríkt havøki til plankton, og stórar nøgdir av uppisjóvarfiski (mest svartkjaftur, sild og makrelur) leita sær hagar um várið og summarið at finna sær fœði. Hesir fiskarnir eta djóraplankton, mest reyðæti og krill, og bæði nøgdirnar av djóraplankton og uppisjóvarfiski, ið vaksa í hesum havøki um summarið, eru ómetaliga stórar. Sild og makrelur plaga mest at taka reyðæti, meðan svartkjaftur vanliga tekur meira av krill.

Arbeitt verður við at skilja betur lívfrøðina hjá reyðæti (Mynd 1) og hvussu viðurskiftini í umhvørvinum ávirka teirra nøring og vøkstur í hesum ríka og spennandi havøki. Hetta arbeiðið verður gjørt saman við starvsfeløgum á ávikavist norsku og íslensku havrannsóknarstovunum. Á tann hátt ber til at kanna næstan alt Norskahavið samstundis.

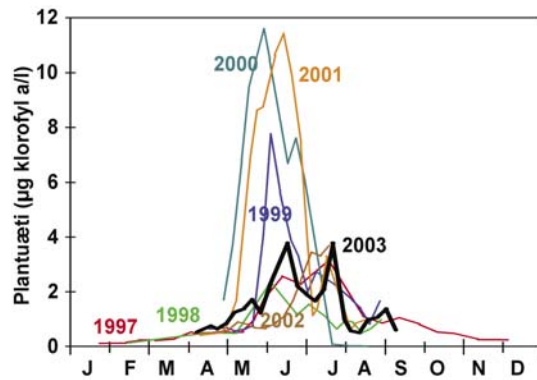
Reyðætið hevði nógv at eta norðan fyri Føroyar á vári 2003 og gýtti nógv. Í miðal gýtti reyðæti triggjar ferðir meira enn somu tíð í 2002. Hetta kann partvís vera tí væl meira var av fœði hjá reyðæti (plantuæti) og partvís tí at sjógvurin norðan fyri Føroyar var lýggjari enn árið fyri. Hetta hevur týðning fyri sildina. Eisini var væl av krill, ið er størri djóraæti.

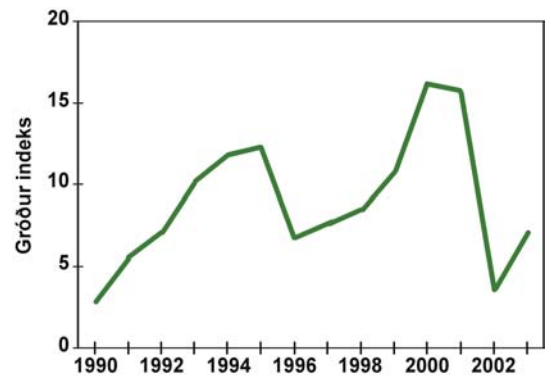
EILIF GAARD
LÍVFRØÐINGUR
DR. PHIL

Mynd 1. Reyðæti. Týðningarmesta fœðin hjá sild um várið og summarið.

Mynd 2. Nøgdir av plantuæti á Landgrunninum síðani 1997.

Mynd 3. Lutfalsligur gróður á Landgrunninum síðani 1990.

Æti og vistfrøði á Landgrunninum

Vøkstur av æti á Landgrunninum er grundarlagið undir allari framleiðslu av fiski á Landgrunninum. Framleiðslan av æti á Landgrunninum er sera ójovn frá ári til annað, og hetta merkist týðiliga aftur í tilgongd og vøkstri av fiski, eins og sjófugli. Tí verður nógv arbeiði lagt í at fylgja við hesum broytingunum og at skilja, hví árinu eru so ójovn.

Gróðurin byrjaði hampiliga tíðliga á vári 2003. Djóraæti gýtti eisini hampiliga væl og fiskalarvurnar tóktust at hava tolu- ligt av føði tíðliga um várið. Men í mai og aftur í juni steðgaði gróðurin á (Mynd 2), soleiðis at samlaða framleiðslan av æti fyri summarið helst ikki gjørdist so góð, tá av tornaði. Gróðurin var væl betur enn í 2002, ið var eitt vánaligt ár, men var kort- ini undir miðal síðani 1990 (Mynd 3).

Fjarðakanningar

Firðir vórðu kannaðir eina ferð í 2003. Hetta varð gjørt á Kaldbaksfirði, Skála- firði og í Sundalagnum 3. september. Endamálið er serliga at kanna ávirkan frá lívrinum tilfari á oxygeninnihaldið í sjónum og á viðurskiftini á botninum.

Kanningarnar vórðu gjørdar í samstarvi við Biofar Royndarstovuna í Kaldbak.

Á Skálafirði var sera lítið av oxygeni í djúpu pørtunum av fjørðinum. Alla- staðni djúpari enn 50 metrar var oxygen- innihaldið minni enn 1 mg/l og niðri við botnin kom nøgdin niður á 0,21-0,37 mg/l. Hesar nøgdirnar av oxygeni eru tær lægstu, ið eru mátaðar hesa tíðina av árinum síðani 1985. Á Kaldbaksfirði var meira av oxygeni (meira enn 4 mg/l) og í Sundalagnum var sjógvurin blandaður niður á botn, so hann var mettaður av oxygeni.

Eitrandi algur

Fyri at ávara og vegleiða fiskaalarum, um uppblómingar av eitrandi algum skuldu tikið seg upp, hevur Fiskirannsóknar- stovan eftirlit við eitrandi algum á firðum og sundum. Frá apríl til september 2003 kannaði Fiskirannsóknarstovan hvørja viku sløg og nøgdir av algum á Skálafirði, Funningsfirði, Sundalagnum norðan fyri og sunnan fyri Streymin, Kollafirði og Kaldbaksfirði. Tíbetur vóru eingir trupul- leikar av eitrandi algum í 2003.

Talva 1. Yvirlit yvir nær og hvar kanningar av æti vóru gjørdar í 2003.

	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des
Opið hav		x			x				x		x	
Landgrunnurin		x		x	x	x			x		x	
Føroyabanki		x		x	x		x		x		x	